OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Niklas Vainio

Lausunto
12.9.2023

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

U 28/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi (Artificial Intelligence Act) – UJ 22/2023 vp

U-jatkokirje koskee ns. tekoälyasetusta koskevaa ehdotusta. Oikeusministeriö on osallistunut kirjeen valmisteluun.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetulla sääntelyllä olisi merkittäviä kytköksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseen. Tekoälyyn liittyy erityisesti yhdenvertaisuuteen ja henkilötietojen suojaan liittyviä riskejä. Alkuperäisessä U-kirjelmässä valtioneuvosto totesi, että tekoälyjärjestelmien käyttöön liittyy paljon perusoikeusliitännäisiä kysymyksiä ja huomioi, että oikein käytettynä tekoälyratkaisut voivat myös edistää perusoikeuksien toteutumista. Valtioneuvosto piti tärkeänä, että jatkovalmistelussa ehdotuksen soveltamisalakysymyksiä arvioidaan huolellisesti perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Nyt käsiteltävän U-jatkokirjeen valtioneuvoston kannan mukaan tekoälyä pitäisi voida hyödyntää reaaliaikaisessa sekä jälkikäteisessä biometrisessä etätunnistamisessa lainvalvontaviranomaisten toiminnassa tietyin tarkasti rajatuin reunaehdoin ja huomioiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Jatkokirjeen mukaan tekoälyä hyödyntävien jälkikäteisten biometristen etätunnistusjärjestelmien käyttö tallenteiden tai muun kertyneen materiaalin perusteella tulisi olla

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

lähtökohtaisesti sallittua lainvalvontaviranomaisille esimerkiksi tiettyihin valvonnan, rikostorjunnan ja -tutkinnan, sekä lupahallinnon käyttötapauksiin ilman erillistä tuomioistuimelta haettavaa päätöstä. Oikeusministeriö pitää tärkeänä kirjausta, jonka mukaan tekoälyavusteisen biometrisen etätunnistamisen sallimista tulee arvioida kuitenkin perustuslain, tietosuojasääntelyn ja perusoikeuskirjan asettamien reunaehtojen perusteella. Soveltuvaa tulkintakäytäntöä on joltain osin lueteltu U-jatkokirjeessä (s. 11).

Oikeusministeriö pitää tärkeänä U-jatkokirjeessä esitettyä varauksellista kantaa sopimusehtojen kohtuuttomuutta koskevaan ehdotukseen ja kannattaa edustajakannedirektiivin ja ilmoittajansuojeludirektiivin soveltamisalasta todettua.

Kuten U-jatkokirjeen kannassa todetaan, jos asetukseen sisällytetään Euroopan parlamentin ehdottamaa sääntelyä oikeussuojakeinoista, on tarpeellista arvioida neuvottelujen kuluessa ehdotetun sääntelyn yhteensopivuutta suhteessa kansallisiin oikeussuojakeinoihin ja niitä koskeviin menettelyihin. Oikeusministeriö korostaa jatkokirjeen kantaa, jonka mukaan Suomi suhtautuu kriittisesti kansalliselle tuomioistuimelle tehtäviin valituksiin tilanteissa, joissa kansallinen viranomainen viivästyy päätöksenteossa tai muiden toimenpiteiden suorittamisessa.

Kuten jatkokirjeessä todetaan, Euroopan parlamentin ehdottamaa sääntelyä henkilön oikeudesta saada selvitys tekoälyjärjestelmän merkityksestä päätöksentekoprosessissa on arvioitava tarkemmin suhteessa yleiseen tietosuoja-asetukseen ja minimoitava mahdollisen päällekkäisen sääntelyn vaikutukset. Tietosuoja-asetuksen lisäksi ehdotus saattaa olla päällekkäinen tai ristiriidassa viranomaisen perusteluvelvollisuudesta kansallisesti säädetyn kanssa.